

6. Ляковська О.А. Кооперативно-інтерактивні технології навчання іноземних мов / О.А. Ляковська // Інозем. мови. – 2005, № 1. – С.21–24.
7. Носенко Е.Л. До проблеми зміни освітньої парадигми // Педагогічний процес: теорія і практика. – К., 2002. – Вип.2. – С.77-80.
8. Парыгин В.П. Социально-психологический климат в коллективе. – Л.: Наука, 1981.
9. Пассов Е.И. Учитель иностранного языка. Мастерство и личность. – М.: Просвещение, 1993.
10. Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1988. – 224 с.
11. Холковська І. Л. Проблеми професійного становлення майбутніх фахівців. – Вінниця, 1999.

Лазарева В.В.

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ У СТУДЕНТОВ ОПЫТА МОРАЛЬНО-ЭСТЕТИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ В ПРОЦЕССЕ КОЛЛЕКТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассматриваются формы коллективной деятельности на занятиях по английскому языку как средство формирования опыта морально-эстетических отношений студентов, необходимое для их самореализации в будущей профессиональной и индивидуально- культурной среде.

Ключевые слова: коллективная деятельность, опыт морально-эстетических отношений, сотрудничество, самореализация.

Lazaryeva V.V.

THE FORMATION PECULIARITIES OF STUDENTS' MORAL AND AESTHETIC RELATIONSHIP EXPERIENCE IN THE THE PROCESS OF COLLECTIVE WORK

The article touches upon the forms of collective activity at the English studies as means of forming the experience of moral-aesthetic relations between students which are necessary for their self-realization in the future professional and individual- cultural surroundings.

Key words: collective work, moral and aesthetic relationship experience, cooperation, self-actualization.

УДК 378.14:792

Лимаренко Л.І.

**СИНТЕЗ ТА ВЗАЄМОДІЯ ВИДІВ МИСТЕЦТВА
У ВИСТАВАХ СТУДЕНТСЬКОГО ТЕАТРУ**

Стаття присвячена дослідженню питання синтезу та взаємодії видів мистецтва у виставах студентського театру вищих навчальних закладів. Суттєвого значення визначена проблема набуває у вузівській системі професійної підготовки фахівців педагогічного профілю. Підкреслюється, що у студентських виставах окремі види мистецтва, вступаючи у взаємодію, створюють єдину цілісність і пристосовуються як один до одного, так і до синтетичного цілого.

Ключові слова: синтез, мистецький синтез, взаємодія видів мистецтва, художня цілісність вистави, студентський театр.

Постановка проблеми. Педагогіка як наука про навчання та виховання підростаючого покоління, протягом століть використовувала одну з найпоширеніших форм творчості – театр – особливий синкретичний вид мистецтва, синтез багатьох мистецтв, які вступають у взаємодію один із одним.

Значний інтерес до мистецького синтезу викликають праці науковців мистецької педагогіки. Неможливо оцінити специфіку окремих видів мистецтва без ґрунтовного вивчення взаємодії та взаємовпливу мистецтв. Така потреба викликана новим рівнем інтегративних процесів у мистецтві, пошуками результативних форм, прийомів використання художньої творчості у системі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Посиленої уваги до мистецького синтезу, на наш погляд, потребує сьогодення, ось чому аспект взаємодії різних видів мистецтва належить до актуальних проблем естетики та педагогіки.

Суттєвого значення визначена проблема набуває у вузівській системі професійної підготовки фахівців педагогічного профілю.

Тому метою статті є розкриття сутності та взаємодії видів мистецтва у студентській виставі.

Перший досвід історико-теоретичного дослідження взаємин між основними видами мистецтва належить великому німецькому філософу Гегелю (початок XIX століття). Досить ґрунтовну характеристику синтезу мистецтва ми знаходимо у працях відомого російського вченого Ю.Б.Борева, який виділяє кілька типів синтезу [1].

На нашу думку, в сучасній професійній вищій школі для використання феномена синтезу мистецтв є велике поле діяльності й, зокрема, щодо повного наукового осмислення змісту поняття “синтез”.

До дефініції “синтез” звертаються в дослідженнях з філософії, психології, естетики, педагогіки тощо.

У радянському енциклопедичному словнику дається наступне визначення: “Синтез – з’єднання різноманітних елементів об’єкта в єдине ціле” [6: 1206].

До з’ясування змісту поняття “синтез” звертається відомий український науковець, професор С.У.Гончаренко: “Синтез (від грецьк. – з’єднування, складання) – практичне чи мислене сполучення частин або властивостей (сторін) об’єкта вивчення в єдине ціле” [2: 303].

Аналізуючи зміст цих усталених двох визначень, бачимо, що вони дуже подібні одне до одного, але в контексті нашого дослідження нам необхідно розглянути “синтез” у мистецькому ракурсі.

Поширеною і найбільш вдалою, з нашої точки зору, є дефініція: “Синтез мистецтв – сполучення різних видів мистецтва, які здійснюють багатосторонній естетичний вплив одне на одне” [6: 1206]. Саме з цього визначення, на наш погляд, випливає важливий висновок, що найповніше втілення як культуротворчий феномен, синтез знаходить у процесі видоутворення в мистецтві або у практиці взаємодії суміжних видів мистецтва. Звичайно, що ж стосується видоутворення та взаємодії мистецтв, то це не механічне накопичення чи передача від одного виду до іншого певних художньо-виражальних засобів.

Отже, мистецький синтез – це складний процес, завершенням якого є виявлення принципово нових рівнів у художньому відтворенні дійсності. Вважаємо, що саме такий зміст заслуговує цілковитої підтримки, бо він відповідає сутності поняття мистецького синтезу.

Оскільки проблема видів мистецтва є суттєвою частиною естетичної та мистецтвознавчої теорії (Платон, Аристотель, Г.Лессінг, Д.Дідро, Й.Гете, М.Мендельсон, Ф.Шиллер), ми спираємося у своїй праці на ті теоретичні роботи, в яких відповідні історичні періоди виступили об’єктом наукової уваги сучасних досліджень: В.Єфименка, О.Лосєва, С.Образцова, О.Оніщенко, В.Панченко та інших.

У дослідженні питань мистецького синтезу ми беремо за основу досвід теоретичного осмислення цієї проблеми, передусім, звертаючись до робіт, присвячених висвітленню естетико-мистецтвознавчої природи видів мистецтва та типів їх структурування, а саме, наукові праці Ю.Борева, М.Кагана, О.Рудницької, М.Сапарова, В.Харитонова та інші. Зазначені дослідники мають ґрунтовні доробки, які дозволяють визначити рівень теоретичного опрацювання проблеми синтезу видів мистецтва, що, у свою чергу, дає можливість виявити власні підходи до взаємодії мистецтв.

У процесі ретельного вивчення та глибокого наукового осмислення системи мистецтв стає зрозумілим, що завдяки розвитку художньої практики й естетичних потреб суспільства зумовлюється синтез окремих видів мистецтва. Важливо зазначити, що при взаємодії

мистецтв кожне з них вносить свій доробок у синтетичне ціле, збагачує цей цілісний художній твір притаманними саме даному виду мистецтва специфічними рисами.

Таким чином, синтез мистецтв – це не механічне об'єднання окремих видів мистецтва, а створення органічної художньої цілісності, котрій притаманні нові якості, яких не було у жодного з мистецтв до того, як вони ввійшли до нового цілого. Так, окремі види мистецтва створюють єдину цілісність і пристосовуються як один до одного, так і до синтетичного цілого.

Відповідно до вищевикладеного, можна констатувати, що синтез мистецтв реалізується в єдиному художньому образі або системі образів, об'єднаних єдністю стилю, задумом виконання, але, однак, створених за законами різних видів мистецтва.

Відомо, що внутрішньою основою будь-якого синтезу мистецтв є діяльність людини, яка відрізняється високим рівнем її смислового прийняття, забезпечує розвиток і збагачення її творчого потенціалу, виступає для індивіда провідним засобом самореалізації. Таку діяльність називають художньо-творчою і розгортається вона в багатообразних формах, які називають видами мистецтва. Саме художньо-творча діяльність людини дозволяє абсолютно несхожим видам творчості об'єднатися в органічну єдність і робить цю синтетичну єдність цікавою, правдивою і переконливою.

Зауважимо, що розвиток художньої практики і естетичних потреб суспільства веде до синтезу і таких мистецтв, які самі по собі не мають синтетичного характеру.

Так, спираючись на зазначене вище, вважаємо, що синтез мистецтв можна розглядати і як особливий тип художньої творчості, який об'єднує групи синтетичних мистецтв: театру, кіно, телебачення, естради, цирку. Звичайно, необхідно підкреслити, що загальною рисою зазначених мистецтв є синтетичність, але у кожного з них є свої специфічні видові особливості та й характер синтезу цих видів мистецтва інший.

Ми звертаємося саме до театру. В основу діяльності студентських театрів покладається найбільш складна форма свідомої і цілеспрямованої праці – художньо-творча діяльність, що може мати як колективний, так і індивідуальний характер. У процесі такої діяльності у свідомості людини відображаються об'єктивно нові зміни предметів, явищ природи та суспільного життя.

Художньо-творчий вид діяльності допомагає проникнути у сутність видів мистецтва, злитися з їх мовою, що, у свою чергу, розвиває особистість майбутнього фахівця, максимально активізує її творчий потенціал та оптимально забезпечує потяг молоді до самореалізації.

Безумовно, театр – мистецтво колективне, синтетичне, його основою є синтез, де різні види мистецтва не дублюють одне одного, а доповнюють і збагачують новими засобами виразності, поглиблюючи тим самим пізнавальні й виховні можливості.

Багаторічна власна педагогічна практика показує, що органічна сполука синтезу мистецтв яскраво простежується у створенні цілісного образу вистави студентського театру.

Створення вистави зі студентами – захоплююча, цікава, але дуже складна праця. Спільна творча діяльність втягує в процес постановки навіть не надто активних молодих людей, допомагаючи їм переборювати сором'язливість і скутість [8: 12].

У театральній виставі взаємодіють драматична література, мистецтво режисера та актора, музика, живопис, архітектура тощо. Синтетичність театрального мистецтва не тільки в тому, що театр використовує різні види мистецтва, але й у тому, що мистецтва ці є необхідними компонентами сценічного образу. І кожний вид мистецтва безпосередньо характеризується своїм способом матеріального буття, певним типом образних знаків та образною будовою, через яку цілісно сприймається зміст твору. А театральне мистецтво, взаємодіючи з іншими видами мистецтва та посилюючи свій вплив на особистість, використовує їхні виражальні засоби і техніку.

У той же час, використання сучасним театром виражальних засобів живопису, скульптури, архітектури, музики спрацьовує на створення художньої цілісності вистави, але переслідує різні цілі.

Перше, на чому зупиняється наша увага, коли ми думаємо про специфіку театру, – це та визначальна обставина, що твір театрального мистецтва – вистава – створюється не одним художником, як у більшості інших мистецтв, а багатьма учасниками творчого процесу.

Драматург, режисер, актори, гример, декоратор, музикант, хореограф, освітлювач, костюмер та інші – кожний вкладає свою частку творчої праці в спільну справу. Тому справжнім творцем у театральному мистецтві є не окрема людина, а колектив – творчий ансамбль. Колектив у цілому – автор закінченого твору театрального мистецтва – вистави.

Природа театру вимагає, щоб уся вистава була пройнята творчою думкою й живим почуттям. Ними повинні бути насичені слова п'єси, кожен рух актора, всі мізансцени, створені режисером. Усе це – прояв життя того єдиного, цілісного, живого організму, що, будучи породжений творчими зусиллями всього театального колективу, одержує право називатися справжнім твором театального мистецтва – виставою.

Творчість кожного окремого художника, що бере участь у створенні вистави, є не що інше, як вираження ідейно-творчих устремлінь усього колективу в цілому. Без об'єднаного, ідейно згуртованого, захопленого загальними творчими завданнями колективу не може бути повноцінної вистави. Повноцінна театральна творчість припускає наявність колективу, що володіє спільністю світогляду, загальними ідейно-художніми устремліннями, єдиним для всіх своїх членів творчим методом і підлеглою найсуворішій дисципліні.

У самому тісному зв'язку з колективним началом у театральному мистецтві перебуває інша специфічна особливість театру: його синтетична природа. Саме театр – синтез багатьох мистецтв, що вступають у взаємодію один з одним. Тож, прослідкуємо за взаємодією видів мистецтв у процесі художньо-творчої діяльності студентів навчального народного театру “Студі – Арт” Херсонського державного університету над створенням вистави “Ніч на полонині” за мотивами п'єси Олександра Олесья.

Доцільно ще раз підкреслити, що синтез мистецтв реалізується в єдиному художньому образі або системі образів, об'єднаних єдністю стилю, задуму, виконання, але створених за законами різних видів мистецтва.

Процес взаємодії окремих видів мистецтва існує в різних взаєминах – і в розвитку синтетичних мистецтв, і у використанні окремими мистецтвами виражальних засобів та художньої мови інших видів мистецтва. Мистецтва не тільки взаємодіють – вони доповнюють одне одного, спільними зусиллями створюють досить повну картину світу, що не під силу кожному з них окремо. Тобто окремі види мистецтва – це елементи єдиної системи, що знаходяться між собою у взаєминах і зв'язках; вони створюють єдність, цілісність, вони і відокремлені один від одного, і в той же час взаємозалежні.

Синтез мистецтв у театрі – їхня органічна сполука у виставі – можливий тільки в тому випадку, якщо кожне із цих мистецтв буде виконувати певну театральну функцію. При виконанні цієї театральної функції витвір кожного з мистецтв здобуває нову для нього театральну якість, тому що театральний живопис не можна порівнювати з просто живописом, а музика для театральної вистави це не те ж саме, що просто музика. Тільки акторське мистецтво театральне за своєю природою.

Педагог, режисер-постановник разом зі студентами аналізує обрану п'єсу, що розширює кругозір та активізує пізнавальний інтерес студентів. Аналіз п'єси – складний творчо-дослідницький процес розбору складових елементів його змісту та форми: ідейного спрямування конфлікту, жанру, композиції, характерів дійових осіб тощо. Аналіз передбачає вивчення складових елементів п'єси не відокремлено один від одного, а в їх взаємозв'язку та взаємодії, вивчення драматичного твору як художнього цілого.

Обов'язковою умовою в роботі режисера над задумом вистави є режисерський аналіз п'єси – етап самостійної роботи режисера над сценічним створенням майбутнього вистави за драматичним твором. Режисерський аналіз охоплює таке коло питань, як обґрунтування вибору п'єси, вивчення специфіки відображеного в п'єсі життя та творчості драматурга, а також ґрунтовне дослідження твору. Цей етап у студентському театрі дуже відрізняється від роботи в професійному театрі. Режисерський аналіз п'єси необхідно дуже прискіпливо

донести до студентів, зацікавити, захопити їх матеріалом, тоді ця праця стане спільною і переросте також у колективний режисерський задум – розуміння та образно-емоційне уявлення змісту та форми майбутнього сценічного твору – вистави.

Отже, режисерський задум вистави – це складний творчий процес, у розвитку якого в уяві режисера і студентської молоді виникає конкретне бачення загальносценічного образу вистави, який формується на основі глибокого аналізу п'єси, сумлінного вивчення відображеної в п'єсі дійсності та творчості автора.

Під загальносценічним образом вистави ми маємо на увазі особливу специфічну форму відображення дійсності засобами театрального мистецтва у більш вузькому розумінні – це доступна для безпосереднього сприйняття глядачем картина життя людей, що відтворена на сцені в конкретно-чуттєвій формі під кутом зору певної ідеї та естетичних ідеалів колективу митців: драматурга, режисера, художника, композитора, хореографа, актора та інших. Образ вистави спочатку зароджується у свідомості режисера та учасників театру як образ-задум, потім практично втілюється колективом митців в образ – мистецький твір (виставу), нарешті, він сприймається глядачем, переходить в образ-сприйняття, що остаточно, формується в образ-підсумок і зберігається у свідомості людей [3: 25]. Разом із тим, на будь-якій стадії сценічний образ вистави являє собою неподільність пластично-просторового (зорового) образу і тонального (звукового) образу.

Створюючи задум вистави “Ніч на полонині”, колектив студентського театру користувався методом образного синтезу, що являє собою синтезування (злиття, співставлення) всіх засобів сценічної виразності в цілісний образ майбутньої вистави.

Таким чином, режисерський задум будь-якої вистави – це творчий процес, внаслідок якого і в режисера, і у всього творчого колективу повинно сформуватися чітке емоційне відчуття, уявлення й осмислення дійового пластично-просторового та тонального рішення вистави в єдиному жанровому ключі на основі єдності ідейної інтерпретаторської концепції.

При колективній розповіді фабули студенти намагаються доповнити п'єсу певними деталями (репліки, реквізит, костюми), режисеру не треба їм у цьому перешкоджати, адже вільне фантазування розвиває творчий потенціал молоді. Дуже часто з таких доповнень можна виділити кілька думок, цікавих знахідок, що потім будуть використані у виставі.

Для правильного та грамотного розуміння використання взаємодії мистецтв і створення цілісного образу вистави доцільно проводити міні-лекції для студентів (акторів). Студентській молоді необхідно бути обізнаною у призначенні кожного виду мистецтва.

Слід зазначити, що завдання декораційного оформлення в образній емоціональній формі – розкрити ідею п'єси або надзавдання вистави, яке завжди перегукується з ідеєю драматичного твору автора. Що саме художник засобами декораційного мистецтва відтворює на сцені епоху, час та обставини, за яких відбуваються події, вказує на місце дії.

Декорація передає настрій, атмосферу подій, які відбуваються у виставі. В роботі над оформленням художник, як і режисер, відштовхується від основного конфлікту п'єси і намагається передати в декораціях його сутність. У той же час оформлення має створювати зручну обстановку для розвитку подій п'єси. Його треба вирішувати так, щоб розміщення необхідних речей було логічним і також щоб вони доповнювали дію, асоціювалися з поведінкою героїв.

Зауважимо, що правильний добір правдивих виразних деталей робить оформлення вистави компактним, лаконічним і допомагає створювати життєву обстановку на сцені.. Так, у виставі “Ніч на полонині”, при виготовленні декорацій, а саме: у створенні зовнішнього природного вигляду лісу, використано вдалий засіб сценографічного рішення – канати та риболовецька сітка. Саме таке сценічне зорове рішення вистави посилює відчуття реальності, правдивості тих подій, що відбуваються на сцені.

З нашої точки зору, режисер і учасники студентського театру повинні чітко уявляти, з яких елементів складається зоровий образ картини, і так організовувати простір сцени, щоб через зовнішню дію, через групування мізансцен виявити внутрішній світ і почуття акторів. Ось тут на допомогу і приходять такий вид мистецтва, як образотворче, яке, взаємодіючи з

драматургією, мистецтвом актора впливає на внутрішній світ особистості, виховує в неї здатність орієнтуватися в навколишньому житті, пробуджує сприйнятливості до прекрасного, стимулює розвиток образного мислення, асоціативної пам'яті, художньої уяви.

Сценічне рішення простору виникає в попередній роботі, коли режисер-постановник бачить акторів у дії, в образі, намічає ігрові точки для створення мізансцен. Характеризуючи дійових осіб, вивчаючи соціально-історичні умови, в яких відбувається дія, режисер в уяві бачить розвиток дії в живих художніх образах, у русі й просторі, у мізансценах, у декораціях, у костюмах.

Уважаємо, що сценографія у театральній виставі має бути зв'язком для ідей і почуттів, загальною мовою для різних видів мистецтва, театральний живопис олюднею сфери пізнання людини, збагачує її духовне життя. Влучний добір правдивих виразних деталей робить оформлення вистави компактним, лаконічним і допомагає створювати життєву обстановку на сцені.

Водночас слід зазначити, що прерогативою декоративного оформлення вважається світло – важливий складовий елемент вистави. Роль світла не обмежується звичайним висвітленням на сцені декорацій, акторів чи окремих ігрових точок. Основне його завдання – це розкриття ідейно-художнього задуму вистави та організація уваги глядачів.

Театральні практики визначають цілу низку функцій освітлення. Від того, з якою інтенсивністю буде освітлено ту чи іншу точку на сцені, послаблюється або посилюється увага глядача. Освітлення на сцені допомагає визначити час дії: день і вечір, схід і захід сонця, зиму, літо, весну, осінь і обов'язково створює настрій глядача. Слово в устах актора, яке впливає спершу на свідомість, а потім уже через нашу уяву ілюструється образними баченнями, що збуджують почуття, то освітлення, навпаки, впливає на почуття, створює відповідний настрій. Тож, освітлення готує глядача до розумового й емоціонального сприйняття твору [7: 141].

Яскравим прикладом може слугувати фрагмент вистави “Ніч на полонині” – поява нечистої сили, атмосферу цієї сцени посилює саме світло та музика. Освітлення на сцені створювало атмосферу фольклорно-фантастичної вистави, повітря, яким дихають і живуть дійові особи, допомогло розкрити душевний стан героїв п'єси.

Таким чином, сценографія чи зоровий образ вистави “Ніч на полонині”, як зазначали члени журі Міжнародного театрального фестивалю “Південні маски” (місто Миколаїв, 2007 р.), яскраво та влучно передає настрій, атмосферу фольклорно-історичних подій, що відбуваються на лісовій галявині.

У нашому дослідженні великого значення надається одному із найважливіших компонентів вистави – музиці. Головним завданням музики є вираження узагальненої ідеї сценічного артефакту. Вдало підібране музичне і шумове оформлення створює атмосферу, темпоритм окремих сцен і цілої вистави.

Добираючи музику до спектаклю, режисеру треба вміти самому і навчити студентів компіювати музичний матеріал, дотримуючись адекватної стилістики музичного та драматичного творів. Важливо також зосередити увагу учасників театрального колективу на дуже важливому аспекті – музичне та шумове оформлення повинні працювати на створення цілісного образу вистави, що є основною вимогою естетики.

Музичне оформлення дійства обумовлюється органічною потребою драматичних творів у музичному супроводі. Музика, як і решта основних компонентів, має підпорядковуватися виявленню ідеї п'єси, або, іншими словами – надзавданню вистави. Є багато драматичних творів, які важко уявити без музичного оформлення. Насамперед, це стосується драм української класики, не кажучи вже про музичні комедії, водевілі [7: 146].

Так, у виставі “Ніч на полонині” музика посилює атмосферу таїнства лісу, загадковості мавок. Музичне оформлення сценічного матеріалу збуджує думки і виражає ідею п'єси. Це відбувається у тому разі, коли музика синтезується із словами, з сценічною дією, або коли вона спирається на асоціації, вироблені досвідом такого синтезу з позамузичними елементами. Тоді вона знаходить здатність виражати не тільки поняття, що

допускають чисте музичне втілення, але й набагато ширшу сферу як абстрактних, так і більш конкретних понять.

Загальновідомо, що елементом музики є пісня. Завдяки пісні, яка органічно вплітається в контекст авторського тексту, в канву дії вистави, яскраво демонструються народні гуляння молоді, створюється атмосфера цих гулянь, що підтверджує танцювальний матеріал, який, взаємодіючи з драматургією, підсилює її вплив на глядача.

Задля підкреслення вищевикладеної думки проаналізуємо фрагмент вистави “Ніч на полонині” – зустріч старого вівчаря Степана з молодим вівчарем Іваном, де Степан розповідає Івану про дива, що творяться у лісі [4: 245-247]. У цьому епізоді основним виразним засобом драматургії є слово. Студентський театр органічно переводить слово у пластику – хореографічну композицію, яка підтверджує розповідь Степана, створює атмосферу таємничості й, навіть, жаху.

Великого значення у даній сцені набуває також шумове оформлення, що теж спрацьовує на драматургію, насичуючи дію у лісі потрібною атмосферою – містеріальністю, загадковістю.

Після розповіді старого вівчаря про лісові дива Івану становиться дуже лячно. У цей момент режисер-постановник уводить пісню “Ой піду я межі гори”, яку співає молодий вівчар, щоб затамувати, прогнати свої страхи. Ця пісня розкриває весь внутрішній стан душі Івана і тому логічно вплітається в канву драматичного твору і являється допоміжним засобом створення атмосфери сценічної дії.

Для кращого та правильного сприйняття, посилення, яскравості картини того чи іншого епізоду у виставі, які відображаються на даний час на кону, треба підібрати музичне оформлення, що надавало б кращу подачу матеріалу. Музика допомагає передати колорит епохи, підкреслити побутовий або історичний фон п'єси, створює емоційний тон та темпоритм вистави.

Працюючи над музичним оформленням сценічного дійства, режисер ознайомлюється з характером музики доби, яку відображено в п'єсі. Коли, приміром, студентський театр працював над п'єсою “Ніч на полонині”, то він обов'язково знайомився з західноукраїнською музикою того часу – з піснями, танцювальними мелодіями.

Так, на початку III картини п'єси, коли Мавки співають і танцюють на нічній галявині, режисер дуже влучно вводить знамениту “Мелодію” відомого українського композитора Мирослава Скорика, яка свого часу стала своєрідною візитною карткою нової української музики. Це музичне введення дуже органічно вплелось в основну картину того, що відбувається на сцені. Своєю таємничою силою, музика занурюється до трансцендентальних глибин душі, наче показує її настрій з таких боків, які недосяжні ані слову, ані сценічному виконанню:

Темніють доли. Мовчать Карпати.

Стомлене сонце лягає спати.

Засвітить місяць, засяють зорі,

Земля потоне в сріблястім морі.

І ми рибками по дну морському

Блукати будем в сяйві ясному.

Пахучі квіти будем зривати,

Пісні з квітками в вінок сплітати.

На те і зорі, на те і квіти,

Щоб було мило жити на світі [4: 267-268].

Музика народжує драму в драмі, відкриває для поетичної думки нові, неосяжні горизонти. Музичний супровід як мова відчуттів, будить естетичні співпереживання, супроводить виставу, служить у багатьох моментах чудовим фоном, на якому відбуваються ті чи інші події. Таку музику можна назвати ілюстрацією до пізнання побуту тієї епохи та передачі емоційного стану людини того часу.

Отже, з нашої точки зору, підбираючи пісенний матеріал, режисер повинен дбати, щоб він не тільки характеризував епоху, але й сприяв поглибленню режисерського задуму вистави, посилював емоційний вплив на глядача. Треба, щоб музика органічно впліталася в тканину вистави, щоб вона була музикою по ходу сценічної дії, а режисер повинен відмітити у п'єсі місця, де, на його думку, музика необхідна, де вона сприятиме образно-емоціональному впливу. Можливо навіть скомпонувати музику на період зміни картин чи декорацій. Тоді вона сприятиме продовженню сценічного життя в уяві глядача.

В одних випадках музика може гармоніювати з настроєм дійових осіб, бути їм співзвучною, в інших навіть контрастувати.

Ми поділяємо думку, що елементом музичного оформлення є також шуми та звуки. Безперечно, мистецтво зображення звукового оформлення дії потребує закономірності. Наприклад, на явища природи людина впливати не може. Дощ у житті йде сам по собі, довільно. Але якщо звуки та шуми (той же дощ чи вітер) на сцені будуть даватися також довільно, без урахування розвитку драматичної дії, то такий прийом не тільки не допоможемо, але й завадить виставі [5: 7].

Ще одним цікавим прикладом синтезу мистецтв у виставі “Ніч на полонині” є початок IV картини – сцени, де “на галяві перед лісом танцюють і співають мавки, їх оточують різні лісові духи, чотири потвори грають на сопілку, трембіті й флюяри”, коли звучить хор русалок, виконується оригінальний гуцульський та румунський ритуальний танок аркан. В основі танцю, як окремого виду мистецтва, лежать первісні ритуали, ритмізовані рухи, які з давнини мали магічний вплив на оточуючих. Танець – один із найпопулярніших видів мистецтва, який вимагає від виконавця своєчасної реакції на швидке переключення з одного руху на інший, на емоційно-динамічне осмислення цих рухів. А рухи, в свою чергу, примушують виконавців переживати музичний образ, що сприяє якості виконання танцювального твору.

Треба наголосити, будь-який хореографічний або вокальний номер повинен вплітатися в драматургію, а не бути самостійним, відокремленим.

Отже, на проаналізованих епізодах із вистави “Ніч на полонині” ми бачимо, як мистецтва взаємодіють одне з одним, а саме: драматургія, сценографія, музика, хореографія, мистецтво актора та режисера. Але все ж таки ведучим компонентом у цій взаємодії залишається драматургія – інтегруючий елемент реалізації синтезу мистецтв.

Таким чином, вистава – це як живий діючий організм синтезу та взаємодії мистецтв. І щоб на сцені не створювалося: декорації, костюми, бутафорія, музика, світло, різні ефекти – все повинно підпорядковуватися єдиній меті – кращому донесенню до глядача сценічного цілісного образу у виконанні артиста, бо саме він несе в собі основну думку, ідею художнього твору або драматургії, яка є інтегруючим компонентом реалізації синтезу та взаємодії мистецтв у театральній виставі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боров Ю.Б. Эстетика. – 4 изд. (доп.). – М.: Политиздат, 1988. – 496 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Лимаренко Л.І., Полякова Г.М., Шушляннікова Н.В., Чумаченко О.А., Чуприна Б.В., Руссова Т.В. Матеріали до модулів державного екзамену з педагогіки і психології; світової художньої культури та методики її викладання; з основ акторської майстерності та режисури: творча робота. Для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр”, “спеціаліст” денної, заочної та екстернатної форм навчання. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. – 32 с.
4. Олесь, Олександр. Вибране: Для серед. та ст. шк. віку / Упорядкув. текстів, підгот. комент., прим. та навч.- метод. матеріалів Т.С.Бакіної. – К.: Школа, 2002. – 352 с.
5. Попов В.А. Звуко-шумовое оформление спектакля. – М.: “Искусство”, 1961. – 180 с.
6. Советский энциклопедический словарь/ Гл. ред. А.М.Профоров. – 3-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1985. – 1600 с.
7. Терещенко М.С. Режисер і театр. – К.: Мистецтво, 1971. – 158 с.
8. Шевченко Г.П. Эстетическое воспитание в школе: Учеб.-метод. пособие. – К.: Рад. школа, 1985. – 144 с.

Лимаренко Л.И.

СИНТЕЗ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ВИДОВ ИСКУССТВА В СПЕКТАКЛЯХ СТУДЕНЧЕСКОГО ТЕАТРА

Статья посвящена исследованию вопроса синтеза и взаимодействия внедрения актёрских тренингов в практику студенческих театров высших учебных заведений. Существенного значения определённая проблема приобретает в вузовской системе профессиональной подготовки специалистов педагогического профиля. Подчёркивается, что в студенческих спектаклях, отдельные виды искусства, вступая во взаимодействие, создают единую целостность и приспосабливаются как друг к другу, так и к синтетическому целому.

Ключевые слова: синтез, синтез искусств, взаимодействие видов искусства, художественная целостность спектакля, студенческий театр.

Lymarenko L.I.

SYNTHESIS AND CO-OPERATION OF TYPES OF ART IN THE PRESENTATIONS OF STUDENT THEATRE

The article is dedicated to the research of questions of synthesis and co-operation of types of art in presentations of student theater in higher educational system. Substantial value the certain problem acquires in professional preparation of specialists of pedagogical type in the institute of higher system. It is underlined that in student performances, the separate types of art, entering into co-operation, create the unique integrity and adapt both to each other and to synthetic whole.

Key words: synthesis, artistic synthesis, co-operation of types of art, artistic integrity of performances, student's theater.

УДК 378.013+007+4.811.111

Лук'янченко І.О.

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Актуальність дослідження проблеми зумовлена необхідністю створення експериментальної моделі формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови. У статті розглянуто принципи побудови й взаємодія структурних компонентів моделі формування інформаційної культури майбутніх учителів англійської мови.

Ключові слова: інформаційна культура, інформаційна культура майбутнього вчителя англійської мови, експериментальна модель.

Багаточисельні об'єктивні чинники сучасності такі як: збільшення об'єму інформації в різних сферах життєдіяльності, інформаційна насиченість освітнього процесу в школі і ВНЗ, інтенсифікація інформаційного обміну і ряд інших свідчать про значущість інформації, що збільшується. Вона життєво необхідна для самореалізації особистості, адаптації та взаємодії з іншими людьми. Інформація дає можливість людині успішно діяти, розвиватися в соціумі, що змінюється.

Отже, враховуючи особливості сучасного інформаційного суспільства, у сучасній педагогічній освіті виникає потреба у підготовці вчителів, які здатні орієнтуватися в інформаційних ресурсах країни і світу, освоїти алгоритми інформаційного пошуку відповідно до професійних інформаційних потреб; володіти методами аналітико-синтетичної переробки інформації; використовувати різні технології підготовки і оформлення результатів наукової, навчальної, методичної, експериментальної роботи, використовувати нові інформаційні технології в освітньому процесі, що неможливо без відповідного рівня інформаційної культури.